

Власне, якщо немає сенсу пізнавати те, на що не *сподіваємося*, а граничні засади буття ототожнюються із межею втілення прожектів, амбіцій чи авантур, заснованих на *власних* сподіваннях, то лише онтологічна самота чекає на нас. Сенс людського буття не стільки раціонально конструюється, скільки спирається на віру в ідеали Добра, Істини і Краси (завжди *сповідальні* за змістом), то він має нагоду бути об'єктивованим, так би мовити, віровтіленим через впевненість у вірності Вірі, Надії та Любові. Виходить, що насправді людина потребує не тих істин, що прислужуються їй, а тих, яким би вона могла завдячувати як істинній опорі у цьому поруху душі до світу, що трансформується у віру в себе.

Бібліографічні посилання

1. **Личковах В.** Слов'янський Sacrum – скарбниця Європи / В. Личковах. – Чернігів, 2010. . .
2. **Ницше Ф.** Так говорив Заратустра / Фридрих Ницше. – М., 1990.
3. Новый Завет. – Living Stream Ministry, Anaheim, CA 92801 U.S.A., 1998.
4. **Табачковський В.** Людина / Віталій Табачковський // Екзистенція. Історія. – К., 1996.
5. **Табачковський В.** Полісутнісне homo: філософсько-мистецька думка в пошуках «неевклідової рефлексивності» / Віталій Табачковський. – К., 2005.
6. **Табачковський В.** У пошуках невтраченого часу: (Нариси про творчу спадщину українських філософів-шістдесятників) / В. Табачковський. – К., 2002;
7. **Шелер М.** О социологии позитивной науки / М. Шелер // Социс. – 1985. – № 4. – С. 48–57.
8. **Шестов Л.** Кьеркегард – религиозный философ / Л. Шестов // Кьеркегор С. Наслаждение и долг. – К., 1994.
9. **Ясперс К.** Философская вера / К. Ясперс // Смысл и назначение истории. – М., 1991.
10. **Ward W.** Thewishtobelieve / W. Ward // Witnesses to the Unseen. – Macmillan&Co, 1893.

Надійшла до редколегії 20.01.11

ББК 87.3

А. В. Ковальчук

Одесский национальный политехнический университет

ДИСЦИПЛИНАРНИЙ СТАТУС И ОБРАЗОВАНИЕ

Досліджується дисциплінарність як характерна риса науковості європейської культури, а також дисципліни в контексті освіти.

Ключові слова: дисциплінарність, дисципліна, наука, освіта.

Исследуется дисциплинарность как отличительная черта научности европейской культуры, а также дисциплины в сфере образования.

Ключевые слова: дисциплинарность, дисциплина, наука, образование.

The focus of this essay is on the disciplinarity phenomena as peculiarity of scientific character in western culture, and discipline in quality education.

Keywords: disciplinarity, discipline, science, education.

В настоящее время в научных кругах широкому обсуждению подлежит тема дисциплинарного статуса знания в сфере образования. Под дисциплинарностью понимается особая форма организации знаний, когда при помощи многочисленных процедур, таких как структуризация, социализация и других, устанавливается порядок и нормы обучения, законы и формы правильного мышления и решение конкретных задач в рамках существующих предметных областей. Существуют два подхода к дисциплинарности в европейской культуре. Первый признает за дисциплинарностью понятийно-универсальную деятельность, функционирующую по своим нормам. Так, статусом дисциплинарности обладает европейская философия, наука и теология. В рамках философии, под дисциплинарностью понимают наличие научных способов познания. Второй подход относится к тому, как знание влияет на социальную жизнь, поскольку дисциплина требует прохождения установленных процедур, а значит, определенного подчинения установленному порядку, нормам и правилам. В теоретическом смысле дисциплинарность выступает как принцип, способ и механизм поддержания, воспроизводства и трансляции выработанного в культуре знания, его упорядочивание на части и воспроизведение их в качестве социальных программ, выработка нового знания.

Многие сторонники точки зрения Мишеля Фуко и других постструктуралистских мыслителей конституируют свои аргументы в отношении своего взгляда на дисциплинарность в образовании, исходя, как минимум, из трех предпосылок. Первая из них состоит в том, что дисциплинарное знание довольно сложно представить отделенным от других областей знаний, которые постмодернисты считают не находящимися в рамках дисциплинарности, но являющимися, скорее, продуктом дисциплины [6]. А так же, как считает Фуко, принуждения и иногда контроля над дискурсами различных дисциплин [5]. Вторая касается практики образовательного процесса: опыт обучения человека обусловлен социальным фоном. Из-за этого его довольно сложно перевести в строгий дисциплинарный дискурс. Вместо этого, целостность социального опыта требует от учащегося более или менее творческого подхода для того, чтобы интегрировать полученные знания при решении задач в жизни. В смысле организации образовательного процесса, ими предлагается учебный план, основанный на тематическом и интегративном, объе-

дияющем разные сферы знания, подходе. Эта точка зрения представлена в работе Джеймса Бина «Интеграция учебного плана».

Третья предпосылка утверждает, что границы дисциплин стали скорее проницаемы, более смешаны, для учащихся, отвечая на внешние изменения и развитие вне этих дисциплин. К примеру, это может означать, что изучение философии культуры может быть более полноценным и обширным, если занимаясь ею привлекать сведения других гуманитарных наук, таких как антропология, лингвистика, социология. Тогда как обособление может усложнить этот процесс. Такое представление о дисциплинарности отвечает специфике профессиональных интересов Мишеля Фуко, поскольку трудно однозначно определить, является ли этот ученый историком, философом или политологом, если потребуется поставить такую задачу.

Также вопросами дисциплинарности занимался Михаил Петров, создавший свою концепцию происхождения разных типов дисциплинарного знания и роли каждого из них в культурной жизни Европы. Петров предложил основанием для классификации и проведения различий особенности верификационных принципов в разных дисциплинах. Согласно его концепции, философия занимает механизмы и процедуры проверки знаний и опыта из науки и, иногда, из теологии, поскольку своими собственными средствами такого порядка не располагает [3].

Это означает, что отсутствие процедур верификации не позволяет иерархически выстроить знание внутри дисциплины. Философия, считает Петров, выходит за пределы своей дисциплины, с одной стороны, а с другой – вырабатывает практики, ставящие под сомнение продуцируемую философией рациональность – традиция так называемого иррационализма, мистицизм и интуитивизм как способы познания. Также он классифицирует философию как «незавершенную» и «нестрогую» дисциплину ввиду отсутствия собственно философских верификационных механизмов. В то же время структуры и характер верификации в теологии и в науке, согласно М. Петрову, принципиально отличны друг от друга. Верификация в теологии является одновременно и объяснением. В науке же процедуры объяснения и процедуры верификации принципиально разведены. В том числе и благодаря этому в европейской культуре оказалось возможным конституировать как ряд практических профессиональных дискурсов, так и специфические культурные технологии как отличающие именно европейские типы социальности. Важно отметить, что различные типы дисциплин не только могут образовывать комплексы, но также могут различным образом сочетаться друг с другом [3].

С другой стороны, точка зрения ученых, отстаивающих необходимость сохранения дисциплинарных границ, базируется на том, чтобы предоставить учащимся чувство упорядоченности в мире. Ученые-гуманитарии указывают на существование различных предметных областей в высшем образовании как доказательство того, что идея разделения знания помогает учащимся лучше разрешать задачи. Благодаря универсальным методам познания, таким, как

раціоналізм, студенти вважають, що дисципліни містять специфічні знання про світ. Дисципліни існують постольку, оскільки вони дають якийсь контроль в соціальному світі і світі природи, без них соціальні і природні явища залишалися б містичними і загадковими, і в той же час неуправляемими. Дисципліни представляють цільну реальність для нас окремими секторами і пояснюють їх за допомогою точності стандартів і критеріїв, які вчені застосовують в своїх областях для своїх спільнот, які потім стають доступними простим читачам поза наукової спільноти.

На практиці дисциплінарне знання – це частина загального; таке відміння поширене в сучасному суспільстві як словосполучення, встановлюючі різницю від загального, ввиду його ефективності в застосуванні і органічного єдності. Ця спеціалізація дисциплінарного знання дала толчок виробництву і розвитку знань з більшою швидкістю, ніж людство розвивалося в попередню епоху. Еміль Дюркгейм писав в роботі про соціологію про те, що людина не складається тільки з рефлексії; людині також потрібні почуття і дії. І навпаки, також потрібні такі люди, чим ділом є мислення. Несомненно, таке відокремлення не виключає загального єдиного основи, де для здоров'я людині необхідно рівновагу між фізичним і психічним, що також стосується і суспільства [1].

Ця форма інтелектуального відокремлення праці може стати проблематичною в світлі великих структур, як це було закладено в капіталізмі, але дисципліни існують інакше, іншим способом виробництва. Після розпаду загального знання з'явилася спеціальне, оформлене в дисциплінах. Такі вчені як Макс Вебер, бачать перехід ліберального освіти до високо спеціалізованого, внаслідок неминучого бюрократичного розвитку сучасного суспільства. Дисципліни виникли внаслідок необхідності ефективності і раціоналізації всіх сфер сучасного життя і тепер представляють стандартну практику. При цьому сама специфіка природи дисциплінарності не передбачає можливість зміщення або транс-дисциплін, як це можливо в культурній антропології (cultural studies), інакше це поставило під сумнів саму парадигму дисциплінарності. Але в межах академічного освіти, існує ризик маргіналізації таких областей знання, не представлених в формі дисципліни, статусу, критеріюваних цими напрямками знання, і одночасно тяготеючого до них. Дисципліни визначаються не тільки своїм змістом, але, швидше, своєю методологією. Тобто, дисциплінарність і в тому, що конкретно описується, який фрагмент реальності, і ще більше в тому, як описується. В природних науках перевіряєтьс я досягається поставленою методологією, яка дає результати, вироблювані в фізичному світі. В психології, створення картини внутрішнього світу вимагає методології, яка дає дані внаслідок експерименту. В соціології погляд дослідника фокусується на зовнішньому, соціальному світі, збирає свої дані [1], зазвичай за допомогою великих кількості

створених даних або дані «включених» спостерігачів малих соціальних груп. Вивчення культури антропологією досягається через етнографічні описання груп і їх знакових систем. Отже, прагнення в посткласическій методології до пошуку розширюючих, відкриваючих дисциплінарні дискурси механізмів за рахунок розмивання меж між дисциплінами, в частині, за допомогою релятивізації жорсткого принципу демаркації наукового і ненаукового знання, сформульованого Карлом Поппером [4]. Важливу роль зіграли розробки методології науки. Так, спеціальному аналізу були піддані як внутрішні (концепція особистого знання Полані), так і надструктурні (концепція наукових парадигм Т. Кун). Стивеном Тулміном була запропонована програма, що зменшує різницю між раціональним і логічним, в якій раціональне стало розумітися як історично обумовлені, соціокультурно нормовані, санкціоновані і допустимі способи і методи переоцінки прийнятих всередині тієї або іншої дисципліни інтелектуальних стандартів і позицій [2].

В такому випадку, освіту не можна вважати дисципліною в традиційному сенсі, оскільки вона не має і не виробляє своєї власної методології. Вона настільки відповідає першому критерію дисциплінарності, наскільки містить особливий предмет: головним чином, навчання, розуміється в широкому сенсі. В роботі «Джерела науки освіти» Джон Дьюї утверджував, що методологія освіти повинна ґрунтуватися на тому, що фактично роблять вчителі в школі, що повністю випливає з його прагматичної концепції філософії. Вивчення освіти виходить з принципів практики, що робить науку про освіту настільки можливою, наскільки вона здатна удосконалювати само освіту. Але не менш, це може бути і випадок, коли така діяльність показує більш точно зміст освіти. З більшою повагою до наукових відносин до загальної і філософської методології освіти скоріше застосовується методологія, запозичена з соціології, антропології, історії і психології.

Цей факт також виявляє спеціальне місце освіти в академічному світі. Вона знаходиться частково всередині традиції, частково поза нею. Якщо це так, то освіту можна кваліфікувати і як по суті існуючу міждисциплінарною дисципліною.

Бібліографічні посилання

1. Дюркгейм Е. Соціологія. Її предмет, метод, призначення / Е. Дюркгейм. – М.: Канон, 1995. – 352 с.
2. Кун Т. Структура наукових революцій / Т. Кун. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 608 с.
3. Петров М. К. Искусство и наука. Пираты Эгейского моря и личность / М. К. Петров. – М.: Российская политическая энциклопедия, 1995. – 140 с.
4. Поппер К. Предположения и опровержения. Рост научного знания / К. Поппер. – М.: Прогресс, 2004. – 640 с.

5. Фуко М. Надзирать и наказывать / М. Фуко. – М. : Ad Marginem, 1999. – 480 с.
6. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук // М. Фуко. – СПб. : А-сэд. 1994 . – 408 с.

Надійшла до редколегії 21.01.11

УДК 1 «652»: 316.3

О. Є. Ковнеров

Слов'янський державний педагогічний університет

ПРОБЛЕМА УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬСТВОМ В АНТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Здійснено історико-філософський аналіз щодо проблеми управління суспільством у творчості видатних мислителів епохи античності.

Ключові слова: держава, суспільство, управління, діяльність, влада, панування, підкорення, повага до іншого, воля, інтелект, доблесть, шляхетність, гідність, чеснота, аристократія, демократія, олігархія, справедливість, мудрість, благо.

Проведен историко-философский анализ проблемы управления обществом в творчестве выдающихся мыслителей эпохи античности.

Ключевые слова: государство, общество, управление, деятельность, власть, господство, подчинение, уважение к другому, воля, интеллект, доблесть, благородство, достоинство, добродетель, аристократия, демократия, олигархия, справедливость, мудрость, добро.

Talking the historykal and filosoфы analysis of problem to govern in creative work filosoфes of epoch antiquity.

Keywords: state, society, to manage (to govern), work, power, supremacy, to subjugate, respect, will, intellect, valour, noble, virtue, kindness, aristocracy, democracy, olygarhiy, fairlyum, wisdom, good.

Важливим питанням філософії є питання про відношення людини і світу. Зміст останнього є багатоманітним, у якому можна виділити ряд основних явищ і процесів, що суттєво визначають багатоаспектний спосіб життєдіяльності людини. Одним з таких є управління і підприємницька діяльність як на рівні суспільних структур, так і окремих індивідів. Управління і підприємництво має свою багатовікову історію і спирається воно на методологічні і світоглядні основи, сформульовані античними мудрецами-філософами. Ними була створена своєрідна теоретична парадигма, в межах якої здійснювались взаємовідносини між людьми в процесі матеріального і духовного виробництва.